

3. 5. 2017

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vypořádání majetkových poměrů manželů a dědictví s mezinárodním prvkem

V důsledku současného způsobu života není výjimkou, že se mezinárodní prvek objevuje také v manželských a rodinných vztazích. Sluší se dodat, že mezinárodní prvek nemusí spočívat pouze v odlišné státní příslušnosti manželů, ale také např. v uzavření manželství v zahraničí či ve skutečnosti, že manželé v průběhu manželství žili v několika různých státech. Tento článek se zaměřuje na otázku rozhodného práva pro vypořádání majetkových poměrů manželů v manželství s mezinárodním prvkem a pro dědictví s mezinárodním prvkem v případě absence volby práva.

BRODEC & PARTNERS

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

V České republice je úprava kolizních norem[1] zahrnuta jednak v zákoně č. [91/2012](#) Sb., zákoně o mezinárodním právu soukromém (dále jen „**ZMPS**“), jednak v nařízeních Evropské unie (dále jen „**EU**“), jakož též mezinárodních smlouvách, jimiž je Česká republika vázána. Jak tyto mezinárodní smlouvy, tak nařízení EU mají aplikační přednost před ZMPS.

Majetkové poměry manželů

Zákon o mezinárodním právu soukromém (ZMPS)

Majetkovými poměry manželů se rozumí právní režim majetkového společenství mezi manželi.[2] V České republice jej označujeme jako společné jmění manželů, zatímco v jiných právních rádech se jedná např. o úplné společenství majetku, společenství majetku získaného za manželství, systém odděleného majetku.[3] V současné době je úprava kolizních norem v manželských majetkových věcech v českém právním řádu obsažena v ZMPS.

Konkrétně § 49 odst. 3 ZMPS stanoví, že majetkové poměry manželů (při absenci smluvní právní úpravy) se řídí právním řádem státu, ve kterém mají oba manželé obvyklý pobyt. Komentářová literatura obvyklý pobyt charakterizuje jako „*místo, které je stálým či obvyklým centrem zájmů dotčené osoby (faktická, resp. objektivní stránka) a tato osoba má úmysl udělit mu takový charakter (subjektivní stránka), soudě dle objektivních okolností každého konkrétního případu*“.[4]

Teprve pro případ, že manželé nemají obvyklý pobyt na území stejného státu, určuje ZMPS jako podpůrné kolizní kritérium občanství manželů, opět za předpokladu, že jsou občany téhož státu. Nejsou-li manželé občany téhož státu, užije se český právní řád.

S ohledem na faktickou povahu obvyklého pobytu jsou jeho případné změny v dnešní době relativně obvyklé. V takových případech je třeba změny respektovat a jednotlivé úseky posuzovat samostatně (dochází ke štěpení právních režimů).[5] Tak tedy např. v případě vypořádání majetkových poměrů

mezi manžely, kteří měli obvyklý pobyt za dobu manželství postupně v Německu a následně v České republice, by jejich majetkové poměry v případě rozvodu nebo úmrtí byly dle ZMPS vypořádány[6] ohledně majetku nabytého za dobu pobytu v Německu podle práva německého a ohledně majetku nabytého za dobu pobytu v České republice podle práva českého.

Nařízení o majetkových poměrech manželů

V roce 2016 bylo pro oblast manželského majetkového práva schváleno Nařízení Rady 2016/1103 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství (dále jen „**NMPM**“ nebo „**Nařízení o majetkových poměrech manželů**“), které ode dne 29. ledna 2019 nahradí kolizní normy nyní obsažené v ZMPS.

Rozhodné právo při neexistenci volby práva stranami určuje čl. 26 NMPM, dle kterého je právem rozhodným právo státu, v němž mají manželé první společný obvyklý pobyt po uzavření manželství. Není-li, tak právo státu, jehož jsou oba manželé v době uzavření manželství státními příslušníky, není-li ani to, tak právo státu, k němuž mají oba manželé v době uzavření manželství nejužší vazbu. Všechna tato kolizní kritéria jsou fixována k určitému okamžiku. Podle Nařízení o majetkových poměrech manželů tedy nadále nebude docházet ke štěpení právních režimů, jako tomu je dle ZMPS. Na základě čl. 21 NMPM se vylučuje i štěpení podle věcí movitých a nemovitých či podle místa, kde se majetek nachází.[7]

Na žádost některého z manželů může soud výjimečně aplikovat namísto výše uvedeného právo jiného státu, prokáže-li návrhové, že poslední společný obvyklý pobyt byl v tomto jiném státě delší a oba manželé se při úpravě či plánování majetkových vztahů dovolávali práva tohoto jiného státu.[8]

Dědictví

Pro oblast dědictví se v rámci EU ode dne 17. srpna 2015 použijí kolizní normy obsažené v Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení (dále jen „**ND**“ nebo „**Nařízení o dědictví**“).

Obecná kolizní norma je obsažena v čl. 21 ND, dle kterého je rozhodným právem pro dědění jako celek[9] právo státu, v němž měl zůstavitel svůj obvyklý pobyt v době smrti. Výjimečně se použije právo jiného státu, a to tehdy, je-li ze všech okolností zřejmé, že zůstavitel měl v době smrti zjevně užší spojení s tímto jiným státem.[10] I zde je ale rozhodná doba smrti zůstavitele, nikoliv bližší vazby zůstavitele na jiný stát dlouhodobě v průběhu života.

Rozhodným právem se řídí zejména určení oprávněných osob a jejich podílů a povinností, dědická způsobilost, vydědění a dědická nezpůsobilost, přechod majetku, práv a závazků na dědice a odkazovníky, pravomoci dědiců, vykonavatelů a správců pozůstalosti, odpovědnost za dluhy plynoucí z dědictví apod.[11]

Propojení vypořádání majetkových poměrů manželů a dědictví

Jak vyplývá z výše uvedeného, otázky vypořádání majetkových poměrů manželů a otázky dědictví, resp. jednotlivé kolizní normy určující rozhodné právo v těchto oblastech, jsou upraveny v odlišných právních předpisech. Rozhodným právem pro vypořádání majetkových poměrů manželů bude primárně právní řád státu, ve kterém mají oba manželé obvyklý pobyt v rozhodné době (v době právního jednání souvisejícího s majetkovými poměry manželů, např. nabytí nemovitosti, dle ZMPS a

v době po uzavření manželství dle NMPM). Pro dědictví je však rozhodný obvyklý pobyt zůstavitele v době smrti.

V praxi jsou však obě právní oblasti – majetkové vypořádání manželů a dědictví velmi často propojeny, a to vždy v případě úmrtí osoby žijící v manželství. V případě úmrtí jednoho z manželů, kdy je manželství doprovázeno mezinárodním prvkem, pak bude zpravidla mezinárodní prvek provázet také dědické řízení. V tomto ohledu zde ovšem s ohledem na rozdílnost kolizních norem existuje určité riziko, že bude použito vícero právních řádů.

Problematickou s ohledem na rozdílnost rozhodného práva pak může být v současné době zejména malá předvídatelnost řešení nastalé situace, kdy si mnozí vůbec neuvědomují, že se rozhodné právo mění v závislosti na změně obvyklého pobytu. Se stěhováním si tedy manželé nespojují tak zásadní důsledky, jaké ve skutečnosti může mít. Dalším problémem může být odlišné nazírání na obsah pojmu majetkové poměry manželů v různých právních rádech a s tím kolidující představa zůstavitele o obsahu pozůstalosti (např. při pořízení závěti). Konečně je značným problémem také skutečnost, že rozhodné právo pro dědictví či pro vypořádání majetkových poměrů manželů může hmotněprávně propojovat jednu oblast s druhou, ale v důsledku užití jiných právních řádů bude taková propojená právní úprava rozdělena. Analýza jednotlivých problémů s touto otázkou souvisejících však již přesahuje rámec tohoto článku.

Mgr. Barbora Vrbíková,
advokátní koncipientka

Mgr. Helena Skalská,
advokátní koncipientka

[BRODEC & PARTNERS s.r.o., advokátní kancelář](#)

Rubešova 162/8
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 247 215
e-mail: info@akbrodec.cz

[1] Kolizní normy bývají považovány za nejvýznamnější součást mezinárodního práva soukromého. (PAUKNEROVÁ, M., ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. a kol. (2013). Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR. Všeobecný úvod, s. LXI.) Tyto normy určují, které právo je právem rozhodným pro daný právní poměr, v němž je mezinárodní prvek přítomný. Cílem kolizních norem je zajistit, aby ze všech právních řádů, které lze potenciálně na daný právní poměr aplikovat, byl aplikován ten, který je danému právnímu poměru nejbližší.

(PAUKNEROVÁ, M., ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. a kol. (2013). Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR. Všeobecný úvod, s. LXVIII.)

[2] Tamtéž, s. 337.

[3] KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K. ET AL. (2015). Mezinárodní právo soukromé. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, s. 331.

[4] Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. (2014). Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 180.

- [5] PAUKNEROVÁ, M., ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. a kol. (2013). Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, s. 338.
- [6] Za předpokladu, že soud bude určovat rozhodné právo podle českých kolizních norem.
- [7] Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. (2014). Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 262. Jedná se o tzv. zásadu jednoty rozhodného práva, na základě níž se právo rozhodné pro majetkové poměry v manželství vztahuje na veškerý majetek, který do těchto majetkových poměrů náleží.
- [8] Článek 26 odst. 3 Nařízení o majetkových poměrech manželů.
- [9] Článek 23 ND zakotvuje pravidlo, dle něhož se právem rozhodným určeným podle čl. 21 nebo 22 ND řídí dědictví jako celek.
- [10] Článek 21 odst. 2 ND.
- [11] Článek 23 odst. 2 ND.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)